

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 5Nc/3/2016
Identifikačné číslo spisu: 7114220470
Dátum vydania rozhodnutia: 26.04.2016
Meno a priezvisko: JUDr. Helena Haukvitzová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2016:7114220470.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu JUDr. S. B. bývajúcemu v U., proti žalovanej Slovenskej republike, zastúpenej Generálnou prokuratúrou Slovenskej republiky, so sídlom v Bratislave, Štúrova č. 2, o náhradu škody spôsobenej pri výkone verejnej moci, vedenej na Okresnom súde Košice I pod sp.zn. 40 C 226/2014 a na Krajskom súde v Košiciach pod sp.zn. 1 Co 148/2016, o vylúčení sudcu Krajského súdu v Košiciach z prejednávania a rozhodovania tejto veci, takto

rozhodol:

Sudca Krajského súdu v Košiciach JUDr. Ladislav Cakoci n i e j e v y l ú č e n ý z prejednávania a rozhodovania veci vedenej na Krajskom súde v Košiciach pod sp.zn. 1 Co 148/2016.

Odôvodnenie

Predseda senátu (1 Co) Krajského súdu v Košiciach JUDr. Peter Tutko v konaní vedenom na tomto súde pod sp.zn. 1 Co 148/2016 podľa § 16 ods. 1 O.s.p. predložil vec Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na rozhodnutie o námietke zaujatosti, ktorú voči členovi senátu 1 Co JUDr. Ladislavovi Cakocimu vzniesol žalobca podaním z 31. marca 2016 (č.l. 226 spisu).

Žalobca vzniesol námietku zaujatosti voči sudcovi krajského súdu JUDr. Ladislavovi Cakocimu z dôvodu, že s označeným sudcom sa poznajú už takmer od pubertálnych liet a i keď sa profesne do dnešných dní nestretli v rámci súdnych konaní, nemá a nikdy v minulosti nemal z jeho nožnej účasti na konaní, v ktorých bol účastníkom na ktorejkoľvek strane sporu, dobrý pocit. Voči označenej osobe sudcu jednoducho pociťuje osobnostné animozity, ktoré mu bránia v tom, aby bol ochotný tejto osobe zveriť bez námietok rozhodovanie vo veci, ktorej obsahom je ochrana jeho osobnostných práv ako účastníka takéhoto konania. Naviac bola táto osoba predsedom senátu vo veci sp.zn. 4 Co 298/2013, posudzujúceho dôvody ním podaného odvolania (vec Okresného súdu Košice-okolie sp.zn. 15 C 89/2008), v rámci ktorej senát pod vedením označeného sudcu podané odvolanie odmietol pomerom hlasov 3:0, a to bez nariadenia pojednávania a až následne podané dovolanie zvrátilo tento postup súdu.

Sudca Krajského súdu v Košiciach JUDr. Ladislav Cakoci, člen senátu 1 Co k námietke zaujatosti uviedol, že osobu JUDr. S. B. pozná ešte z obdobia jeho stredoškolského, resp. vysokoškolského štúdia; nikdy s ním neudržiaval žiadne vzťahy a ani s jeho osobou neprišiel doposiaľ do žiadneho osobného

kontakto, okrem prípadov, v ktorých žalobca vystupoval ako advokát a v ktorých on ako sudca prvostupňového, resp. odvolacieho súdu konal. Obsah žalobcom vznesenej námietky zaujatosti týkajúci sa jeho ľudských, morálnych, mentálnych a odborných hodnôt sa ho do značnej miery dotkol a považuje ho za hrubo urážlivý so znakmi ohovárania, s akým sa podľa svojej vyše 35- ročnej kariéry sudcu nestretol.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd nadriadený Krajskému súdu v Košiciach (§ 16 ods. 1 O.s.p.) posudzoval opodstatnenosť námietky zaujatosti z aspektu existencie dôvodov, pre ktoré je sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci. Vychádzal pritom z § 14 ods. 1 O.s.p., v zmysle ktorého sudcovia sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania veci, ak so zreteľom na ich pomer k veci, k účastníkom alebo k ich zástupcom možno mať pochybnosti o ich nezaujatosti.

Účelom § 14 ods. 1 O.s.p. je prispieť k nestrannému prejednaní veci, k nezaujatému prístupu súdu k účastníkom alebo k ich zástupcom a tiež predísť možnosti neobjektívneho rozhodovania. Z hľadiska uvedeného ustanovenia je právne významný vzťah sudcu, a to buď:

1. k veci (o vzťah tejto povahy ide napríklad vtedy, keď sudca je účastníkom alebo vedľajším účastníkom konania, keď má osobný záujem na určitom výsledku konania, ale tiež vtedy, keď sudca verejne - napríklad prostredníctvom médií alebo iným spôsobom vyjadril právny názor na vec, ktorý je objektívne spôsobilý ohroziť jeho nestrannosť, ale aj vtedy, ak získa o veci poznatky iným než procesným spôsobom),
2. k účastníkom konania [o takýto vzťah ide v prípade vzťahu sudcu charakteru rodičovského, manželského, súrodeneckého alebo iného blízkeho rodinného vzťahu alebo relevantného osobného vzťahu (tak pozitívneho alebo negatívneho)],
3. k zástupcom účastníkov konania (viď vyššie 2.).

Pri posudzovaní dôvodnosti námietky zaujatosti označeného sudcu o skutočnostiach vylučujúcich sudcu z prejednávania a rozhodovania veci vychádzal Najvyšší súd Slovenskej republiky zo zákonnej prezumpcie nestrannosti sudcov a z toho, že výnimky z tejto prezumpcie stanovuje iba zákon. Sudcovia sú totiž vo všeobecnosti vylúčení z prejednávania a rozhodovania veci (len vtedy alebo až vtedy), ak so zreteľom na ich pomer k veci, k účastníkom alebo k ich zástupcom možno mať pochybnosti o ich nezaujatosti (viď ustanovenie § 14 ods. 1 O.s.p.).

Súčasťou práva na spravodlivý proces (čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd) je garancia toho, aby vo veci rozhodoval nezávislý a nestranný sudca. Ústavná úprava práva na spravodlivý proces (čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky) zároveň na druhej strane zaručuje aj právo na to, aby právna vec účastníka nebola odňatá zákonnému sudcovi, ktorý bol určený podľa zákonných pravidiel príslušnosti súdov (čl. 48 Ústavy Slovenskej republiky). V zásade teda platí, že v určitej právnej veci by mal rozhodovať nezávislý a nestranný sudca vecne a miestne príslušného súdu, určený rozvrhom práce príslušného súdu a tento tzv. zákonný sudca by sa už v ďalšom priebehu konania nemal meniť. Výnimku z ústavnej zásady nezmeniteľnosti zákonného sudcu predstavuje inštitút vylúčenia sudcu z rozhodovania, ktorý zákonom predpokladaným postupom a z o zákonom predpokladaných dôvodov pripúšťa, aby zákonný sudca bol vylúčený z ďalšieho rozhodovania. Zámer, ktorý tu umožňuje prelomiť ústavnú zásadu nezmeniteľnosti zákonného sudcu, spočíva v zmarení hroziaceho rizika, že by vo veci mohol rozhodovať zaujatý a nie nestranný sudca. Nestrannosť sa spravidla chápe ako neprítomnosť predsudku (zaujatosti) a stranickosti (nadŕžania určitej procesnej strane).

Sudcu možno vylúčiť z prejednávania a rozhodovania veci buď na návrh účastníka súdneho konania (§ 15a O.s.p.), alebo na základe návrhu (oznámenia) samotného sudcu (§ 15 O.s.p.). Obsahom práva na prerokovanie veci pred nestranným súdom nie je povinnosť súdu vyhovieť každému návrhu oprávnených osôb a vždy vylúčiť sudcu z ďalšieho prerokovania a rozhodovania veci pre zaujatosť. Obsahom základného práva na prerokovanie veci nestranným súdom je len povinnosť súdu prerokovať každý návrh oprávnenej osoby na vylúčenie sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodnutia veci pre zaujatosť a rozhodnúť o ňom (I. ÚS 73/97, I. ÚS 27/98, II. ÚS 121/03).

Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) pri riešení otázky nestrannosti sudcu vychádza z toho, že okrem nezávislosti sudcu je potrebné brať zreteľ aj na ďalšie aspekty subjektívneho a objektívneho charakteru. Tieto aspekty nestrannosti rozlíšil aj pri svojom rozhodovaní (pozri napríklad Piersack proti Belgicku). Subjektívna stránka nestrannosti sudcu sa týka jeho osobných prejavov vo vzťahu ku konkrétnemu prípadu a k účastníkom konania, prípadne k ich zástupcom. Významné z tohto hľadiska je, čo si sudca myslel pro foro interno. Pri subjektívnej nestrannosti sa vychádza z prezumpcie nestrannosti, až kým nie je preukázaný opak. Na preukázanie nedostatku subjektívnej nestrannosti vyžaduje judikatúra ESLP dôkaz o skutočnej zaujatosti (pozri napríklad Hauschildt proti Dánsku). Rozhodujúce nie je však (subjektívne) stanovisko sudcu, alebo presvedčenie subjektu uplatňujúceho námietku zaujatosti, ale existencia objektívnych skutočností, so zreteľom na ktoré môžu vzniknúť pochybnosti o nestrannosti sudcu. Objektívna nestrannosť sa neposudzuje podľa subjektívneho stanoviska sudcu, či subjektu (spravidla účastníka) uplatňujúceho námietku zaujatosti ale podľa objektívnych symptómov. Práve tu sa uplatňuje teória zdania nezaujatosti [porovnaj tézu, že spravodlivosť nielenže musí byť poskytovaná, ale musí sa tiež javiť, že je poskytovaná („Justice must not only be done, it must also be seen to be done“)]. Nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť (Delcourt proti Belgicku). Objektívny aspekt nestrannosti je založený na vonkajších inštitucionálnych, organizačných a procesných prejavoch sudcu a jeho vzťahu k prejednávanej veci a k účastníkom konania. Posúdenie nestrannosti sudcu nespočíva len v hodnotení subjektívneho pocitu sudcu, či sa cíti, resp. necíti byť zaujatý, ale aj v objektívnej úvahe, či možno usudzovať, že by sudca zaujatý mohol byť. Rozhodujúcim prvkom v otázke rozhodovania o zaujatosti, resp. nezaujatosti zákonného sudcu je teda to, či obava účastníka konania je objektívne oprávnená. Treba rozhodnúť v každom jednotlivom prípade, či povaha a stupeň vzťahu sú také, že prezrádzajú nedostatok nestrannosti súdu (Pullar proti Spojenému kráľovstvu), teda či je tu relevantná obava z nedostatku nezaujatosti. Relevantnou je však len taká obava z nedostatku nestrannosti, ktorá sa zakladá na objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných skutočnostiach. Objektívnu nestrannosť nemožno chápať tak, že čokoľvek, čo môže vrhnúť čo aj len tieň pochybnosti na nestrannosť sudcu, ho automaticky vylučuje ako sudcu nestranného.

Existencia oprávnených pochybností závisí vždy od posúdenia konkrétnych okolností prípadu a podľa objektívneho kritéria sa musí rozhodnúť, či (úplne odhliadnuc od osobného správania sa sudcu) existujú preukázateľne skutočnosti, ktoré môžu spôsobiť vznik pochybností o nestrannosti sudcu (pozri tiež Fey proti Rakúsku). Pri rozhodovaní, či je daný oprávnený dôvod na obavu, že konkrétny sudca je nestranný, je stanovisko osoby oprávnenej namietať zaujatosť dôležité, ale nie rozhodujúce; určujúce je to, či sa môže táto obava považovať objektívne za oprávnenú.

Z uvedenej judikatúry ESLP a Ústavného súdu Slovenskej republiky možno vyvodiť, že subjektívne hľadisko sudcovskej nestrannosti sa musí podriaďovať prísnejšiemu kritériu objektívnej nestrannosti. Za objektívne však nemožno považovať to, ako sa nestrannosť sudcu len subjektívne niekomu javí, ale to, či reálne existujú okolnosti objektívnej povahy, ktoré by mohli viesť k legitímnym pochybnostiam o tom, že sudca určitým, nie nezaujatým vzťahom k veci disponuje. Aj pri zohľadnení teórie zdania môže byť sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci iba v prípade, keď je celkom zjavné, že jeho vzťah k veci, účastníkom alebo ich zástupcom dosahuje taký charakter a intenzitu, že aj napriek zákonom ustanovenej povinnosti nebude môcť rozhodovať „sine ira et studio“, teda nezávisle a nestranne.

Vychádzajúc z vyjadrenia sudcu Krajského súdu v Košiciach JUDr. Ladislava Cakociho, z ktorého vyplýva, že nemá žiaden pomer k žalobcovi JUDr. S. B. ako k účastníkovi konania, ktorého pozná ešte z čias stredoškolského, resp. vysokoškolského štúdia, nikdy s ním však žiadne vzťahy neudržiaval a s jeho osobou neprišiel doposiaľ do žiadne osobného kontaktu (okrem prípadov v ktorých žalobca vystupoval ako advokát a v ktorých on ako sudca prvostupňového, resp. odvolacieho súdu konal), keď ani ďalší obsah spisu z objektívneho hľadiska nezakladá žiadne pochybnosti o jeho nezaujatosti, Najvyšší súd Slovenskej republiky nezistil žiaden relevantný dôvod v zmysle § 14 ods. 1 O.s.p., ktorý by menovaného vylučoval z prejednávania a rozhodovania tejto veci. Iba skutočnosť, že sudca účastníka pozná, nezakladá pomer, pre ktorý by bol sudca vylúčený.

Najvyšší súd Slovenskej republiky poukazuje na ustanovenie čl. 144 Ústavy Slovenskej republiky, ktorý sudcovi nielen výslovne priznáva nezávislosť výkonu funkcie sudcu, ale súčasne prostredníctvom iných právnych predpisov zabezpečuje garancie bežné v demokratickej spoločnosti na ničím nerušený výkon funkcie sudcu. Sudca totiž je pri výkone svojej funkcie nezávislý a zákony a iné všeobecne záväzné právne predpisy je povinný vykladať podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia v zmysle § 2 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a príslušných v znení zmien a doplnkov. Aj so zreteľom na toto ustanovenie má sudca (v rámci prejednávania a rozhodovania konkrétneho sporu) zachovávať k veci, účastníkom konania a k ich zástupcom vždy vecný a profesionálny prístup. Miera schopnosti sudcu zachovať nadhľad a potrebnú dávku odstupu od veci, od účastníkov konania a od všetkého, čo súvisí s prejednávaním veci v súdnom konaní, je daná stupňom osobnej a osobnostnej pripravenosti sudcu na výkon súdnictva.

Pre vylúčenie sudcu z prejednávania a rozhodovania veci nie je postačujúca samotná domnienka účastníka konania o možnej neobjektívnosti sudcu. Tvrdenie žalobcu o jeho negatívnom vzťahu k osobe sudcu Krajského súdu v Košiciach JUDr. Ladislavovi Cakocimu, voči ktorému má výhrady a „nepraje si, aby takto ním hodnotená osoba, navyiac osoba nepoživajúca u neho najmenšiu úctu, mala hodnotiť a rozhodovať vo veci, ktorá je s ohľadom na svoj predmet a význam pre neho ako účastníka konania viac ako významná“, vyjadruje iba subjektívny názor (úvahu) žalobcu. Z obsahu spisu vrátane vyjadrenia sudcu JUDr. Ladislava Cakociho nemožno vyvodiť žiadne objektívne existujúce zákonné dôvody pre jeho vylúčenie. Základom pre vylúčenie sudcu môže byť len objektívne existujúci zákonný dôvod (porovnaj § 14 ods. 1 O.s.p.). Najvyšší súd poznamenáva, že námietka zaujatosti, uplatnená účastníkom konania voči sudcovi, ktorý prejednáva a rozhoduje vec, nemôže sa zakladať na hypotézach, domnienkach alebo subjektívnych pocitoch účastníka.

O nestrannosť musí dbať predovšetkým sudca sám. Pri výkone súdnictva má zachovať vecný prístup za každých okolností. Musí mať dostatok schopností ovládať nielen svoje konanie, ale tiež sféru svojich vnútorných pocitov. Nesmie dopustiť, aby v ňom niektorá skutočnosť týkajúca sa prejednávanej veci vyvolala pocity zakladajúce pochybnosti o jeho nezaujatosti. Súčasťou takto vnímaného vecného prístupu sudcu k prejednávanej veci a k účastníkom konania je tiež jeho schopnosť sudcu vyrovnáť sa vnútorne s prípadnými námietkami účastníkov v priebehu konania a s eventuálnou kritikou jeho konania. Pokiaľ by sudca (mimo iného) takúto schopnosť nemal, nebol by spôsobilý vykonávať funkciu sudcu. Treba pripomenúť, že nezávislosť s nestrannosťou a odbornou kvalifikáciou sudcu sú podmienkami kvalitného rozhodovania a jeho predvídateľnosti a sledujú tak význam riadneho napĺňania (poskytovania) spravodlivosti.

K argumentom v námietke zaujatosti, že sudca JUDr. Ladislav Cakoci bol predsedom senátu vo veci sp.zn. 4 Co 298/2013, posudzujúceho dôvody ním podaného odvolania (vec vedená na Okresnom súde Košice-okolie pod sp.zn. 15C 89/2008), Najvyšší súd Slovenskej republiky zdôrazňuje, že dôvodom na vylúčenie sudcu nie sú okolnosti, ktoré spočívajú v postupe sudcu v konaní o prejednávanej veci alebo v jeho rozhodovaní v iných veciach (§ 14 ods. 3 O.s.p.). Skutočnosť, že vo veciach účastníka konania rozhodovali (resp. rozhodujú) tí istí alebo iní sudcovia, nezakladá okolnosť objektívnej povahy, ktorá by mohla viesť k legitímnym pochybnostiam o tom, že zákonní sudcovia v danej veci disponujú určitým, nie nezaujatým vzťahom k veci. Za objektívne nemožno považovať to, ako sa nestrannosť sudcu len subjektívne niekomu javí, vrátane toho ako sa javí účastníkovi konania. Rozhodujúce je to, či reálne neexistujú okolnosti objektívnej povahy. Za takúto okolnosť však nemožno považovať žalobcom namietaný postup sudcu v jeho veciach, ani jeho rozhodovaciu činnosť (obdobne napr. uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 20. novembra 2014 sp.zn. 8 Nc 46/2014, z 20. novembra 2014 sp.zn. 8 Nc 45/2014, zo 14. októbra 2014 sp.zn. 8 Nc 37/2014 a iné).

Obsah námietky zaujatosti, ani stanovisko zákonného sudcu k nej neprehrádzajú existenciu takého vzťahu alebo konkrétnej skutočnosti (nestačí len okolnosť všeobecná), pre ktorú by bolo možné mať pochybnosti o nezaujatosti namietaného sudcu k veci, k účastníkom konania, alebo k ich zástupcom.

Vychádzajúc z oboch uvedených hľadísk (objektívnej a subjektívnej stránky sudcovskej nezávislosti),

Najvyšší súd Slovenskej republiky nezistil naplnenie predpokladov v zmysle § 14 ods. 1 O.s.p. zakladajúcich pochybnosti o nezaujatosti zákonného sudcu JUDr. Ladislava Čakociho, a preto rozhodol, že ho nevyučuje z prerokovania a rozhodovania tejto veci.

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

